

POTREBA ZA DIVERSIFIKACIJOM U RIBNJAČARSKOJ PROIZVODNJI

K. Pažur

Sažetak

Značajka razvijenih gospodarstava u svijetu jest neobično veliko bogatstvo ponude. Na tržištu se nalazi golem broj proizvoda različita asortimana, kakvoće i cijene. U skladu s marketinškom koncepcijom proizvodnja nastoji zadovoljiti svakoga potencijalnog potrošača. Hrvatsko slatkovodno ribarstvo još nije na toj razini. Asortiman je vrlo uzak, a sastoji se uglavnom od šarana i do 80%, kalifornijske pastrve do 10%, biljoždera oko 4%, dok je soma, smuda i štuke samo do 2,70%, a ostatak su komercijalno nezanimljive riblje vrste.

Na tržištu se posljednjih godina pojavio sve značajniji potrošač, športski ribolovci, čije je značenje u porastu s potpuno novim, specifičnim zahtjevima koje za sada ribnjaci još uopće ne mogu alimentirati, osim eventualno u marginalnim količinama.

Kategorički je imperativ brza prilagodba proizvodnog asortimana naših ribnjaka u skladu s tendencijama u prehrani stanovništva razvijenih zemalja, koje se već primjećuju i u nas, kao i potrebama športskih ribolovaca.

Ključne riječi: proizvodnja, asortiman, tržište

RASPRAVA

Jedna od osnovnih današnjih značajki razvijenih gospodarstava jest neobično veliko bogatstvo ponude, kako industrijskih, tako i poljoprivrednih proizvoda. Gotovo svakodnevno na tržištu je velik broj novih proizvoda različite kakvoće, asortimana, dizajna i cijene, čime se — u skladu s marketinškom koncepcijom — nastoji zadovoljiti svakoga potencijalnog potrošača.

Prof. dr. sc. Krešimir Pažur, Agronomski fakultet, Zagreb, Svetošimunska 25
Referat održan na II. nacionalnom znanstveno-stručnom savjetovanju »Slatkovodno ribarstvo Hrvatske na pragu novog tisućljeća«, Bizovac, 8.–9. travnja 1999.

Na žalost, unatoč stogodišnjoj tradiciji hrvatske moderne ribnjačarske proizvodnje, naše slatkovodno ribarstvo ne prati ta kretanja. Proizvodni je asortiman vrlo uzak, a sastoji se od 80% šarana, 10–ak % pastrva, biljoždera do 4%, a soma, smuda i štuke samo do 2,7%. Ostatak su uglavnom, komercijalno nezanimljive ribe, dok jegulje, koja se vani masovno uzgaja u ribnjacima, uopće nema na tržištu.

I proizvodnja je drastično pala, o čemu govori niža tablica (Turk, 1998):

PROIZVODNJA SLATKOVODNE RIBE U HRVATSKOJ 1988.–1997.

Godina	Tona	1988 = 100
1988.	16.190	100
1989.	17.130	106
1990.	15.648	97
1991.	12.100	75
1992.	10.239	63
1993.	8.495	52
1994.	7.682	47
1995.	6.454	40
1996.	4.533	28
1997.	5.010	31

Od prijeratne proizvodnja je pala na manje od trećine, a proizvodni je asortiman ostao nepromijenjen. Za dio pada proizvodnje ima doduše i objektivnih razloga. Na dijelu ribnjačarstava vodio se rat, a i raspadom bivše države tržište je ribe znatno suženo jer je u njoj Hrvatska bila najznačajniji proizvođač slatkovodne ribe s oko 60%. I izvoz je u zemlje EU-a otežan zbog carinske zaštite, što zbog visokih cijena, a što i zbog narasle konkurencije uglavnom podunavskih zemalja. Osim toga, a to mi dosta teško prihvaćamo, u posljednjih 20–ak godina nastale su i znatne nutritivne promjene kod naših potencijalnih kupaca, pri čemu će masni šaran biti sve manje tražen. Dakle, na vanjskome tržištu ni kakvoća našega najvažnijeg izvoznog proizvoda više ne odgovara (Pažur, 1983; Pažur, 1991).

Slična je situacija i na domaćemu tržištu. To se, doduše za sada još ne vidi jer je drastično pala i proizvodnja pa se uglavnom i sve proda, ali će se boljim iskorištavanjem ribnjačarskih površina i ponovnim prelaskom opet na dvogodišnji proizvodni ciklus i proizvodnja uskoro povećati, pa će problemi asortimana, kakvoće, ali i cijene opet stupiti u prvi plan. Nerealno je sa stajališta državne ekonomike kapacitet naših ribnjaka s više od 12.000 ha iskorištavati samo s 30–ak%. Takav si luksus ne mogu dopustiti ni mnogo bogatije zemlje od nas.

Posljednjih godina na našem se tržištu javlja novi, do sada marginalizirani potrošač, a to su športski ribolovci. Danas je općeprihvaćena činjenica koju su potvrdila i sva istraživanja pri izradbi gospodarskih osnova da gotovo i nema

vode na kojoj se obavlja športski ribolov koju ne bi trebalo poribljavati raznim vrstama riba. Broj športskih ribolovaca u Hrvatskoj koji će uskoro prijeći 50.000, sve sofisticiraniji ribolovni pribor te mobilnost ribolovaca upućuju na to da je moguće gotovo svaku vodu izloviti gotovo do biološkog minimuma, osim, možda, najvećih voda, kao i onih koje predstavljaju međudržavne granice gdje je pristup otežan. Istraživanja su također pokazala da u vodama zbog ciljanog izlova živi premalo kvalitetnih vrsta riba, a sve je više malovrijednih, što se posebno odnosi na grabežljivce, čime se vjerojatno narušava i biološka ravnoteža sa svim negativnim posljedicama. Poribljavanje kvalitetnim vrstama ribe je *conditio sine qua non* bioekonomske valorizacije naših voda u cjelini.

Problem nastaje kad se nasadni normativi i vrste riba nastoje realizirati. Naši ribnjaci ne uzgajaju štuku, smuda, pastrvskog grgeča, potočnu pastrvu, lipljana i druge vrste riba u potrebnim količinama, čijim bi se nasadivanjem postigla potrebna ravnoteža u strukturi vodene populacije. Jer nije svejedno ima li u vodi 100 kg grgeča i balavca ili 100 kg smuda. Ili pak 100 kg potočne pastrve i lipljana ili samo kalifornijske pastrve koja će migrirati, a da o mladici–glavatici i ne govorimo. I o umjetnoj reprodukciji mekousnih pastrva treba ozbiljno ne samo razmišljati jer bi za nas bila prava kulturna sramota da ovi endemi nestanu s popisa živućih vrsta. A nismo daleko od toga.

Ribnjaci uglavnom nude u dovoljnim količinama samo šarana pa ga se nasaduje gdje treba i ne treba, a pastrvski ribnjaci uglavnom samo kalifornijsku pastrvu. Mladica i lipljan u nas se nikad nisu niti uzgajali.

Pred ribarsku struku i praksu postavlja se kao kategorički imperativ organizirati takvu strukturnu produkciju riba koju već danas traži domaće i vanjsko tržište ribe, a ne onakve kakva je bila prije 50–ak godina. Naravno, to je samo jedan od relevantnih načina da se u razumnom roku od najmanje pet godina modernizira naša proizvodnja riba i uskladi s potražnjom na sve zahtjevnijem tržištu. Da će se to osjetiti i na ekonomskom položaju cijele grane, ne treba posebno dokazivati.

Summary

THE NEED FOR DIVERSIFICATION IN FISH FARMING PRODUCTION

K. Pažur*

One of the characteristics of developed economies in the world is a very rich and diversified offer of goods. There are many products of different assortment, of different quality and price on the market. In keeping with the marketing conception, the production is trying to satisfy all potential consumers.

Croatian freshwater fish farming has not yet reached this stage. The assortment is very limited and includes mostly carp (up to 80%), Californian

trout (up to 10%), grass carp (around 4%), wels, pike-perch and pike together up to 2.70%, while the rest are commercially insignificant and uninteresting fish species.

In the last few years, an increasingly important type of consumers has emerged on the market sporting anglers whose importance is growing and bringing totally new, specific demands that the fish ponds at the moment cannot meet, except maybe in marginal quantities.

There is a categorical imperative of a fast adjustment of the production assortment of our fishing farms to the tendencies in the nourishment of the population in developed countries that can also be observed in our country and to the demands and needs of sporting anglers.

Key words: production, assortment, market

*Prof. dr. sc. Krešimir Pažur, Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Svetošimunska 25, Zagreb

LITERATURA

- Pažur, K. (1983): »Razvojna politika u slatkovodnom ribarstvu, Ribarstvo Jugoslavije br. 4., str. 73–75*
- Pažur, K. (1991): Perspektiva slatkovodne ribarske proizvodnje u tržišnim uvjetima privređivanja«, Ribarstvo Jugoslavije br. 3–6, str. 61–63.*
- Turk, M. (1998): Hrvatsko slatkovodno ribarstvo u godini 1997. Ribarstvo, 56, (3), 101–113.*

*Primljeno 14. 4. 1999.
Prihvaćeno 1. 6. 1999.*